

WYBRANE PROBLEMY ORGANIZACJI PRODUKCJI BROJLERÓW KURZYCH W WOJ. SZCZECIŃSKIM

Jadwiga Orylska

Instytut Ekonomiki, Organizacji i Kierowania, AR Szczecin

W doniesieniu przedstawiono wyniki badań nad organizacją produkcji brojlerów kurzych w woj. szczecińskim. Celem podjętych badań było poznanie dotychczasowego stanu organizacji oraz związków i tendencji w zakresie docelowej organizacji i zarządzania tą dziedziną produkcji. Cytowane badania mają stanowić przyczynek dla potrzeb organizacji i kierowania produkcją brojlerów w tymże województwie. Z uwagi na ograniczoną objętość doniesienia nie sposób jest przedstawić całości problemu. Omówiono więc tylko projekt przemysłowego systemu produkcji brojlerów, teoretyczny model brojlerni, integrację i kooperację w produkcji i obrocie oraz bariery organizacyjne, rzutujące bezpośrednio na ekonomikę tuczu kurcząt rzeźnych.

PROJEKT PRZEMYSŁOWEGO SYSTEMU PRODUKCJI BROJLERÓW

Proces organizacji przemysłowego cyklu produkcji brojlerów przebiega w trzech etapach i jednej sferze decyzyjnej.

- I — przygotowanie produkcji,
- II — realizacja,
- III — rezultat końcowy.

Sfera decyzyjna koncentruje się w Szczecińskich Zakładach Drobiarskich, które działają w 7 kluczowych obszarach. Znajomość czynników w poszczególnych obszarach decyzyjnych, oddziałujących bezpośrednio na przemysłowy cykl produkcji brojlerów, wpływa na trafność decyzji.

W badaniach opracowano przykładowy serwis informacyjno-decyzyjny w tej grupie zagadnień. Podany serwis jest zaledwie elementem systemu informacyjnego, wchodzącego w zakres systemu zarządzania, zaś

system zarządzania dotyczy na ogół charakteru i struktury procesu podejmowania decyzji, jest zatem czynnikiem nadrzędnym wobec systemu informacyjnego i kształtuje się odpowiednio do zadań działalności obiektu, jakim są Szczecińskie Zakłady Drobiarskie i jego terenowe ogniwa.

TEORETYCZNY MODEL BROJLERNI

Istotną rolę w produkcji brojlerów stanowi ocena ekonomiczna, dokonana przed podjęciem decyzji o przystąpieniu do prowadzenia tuczu kurcząt czy też kontynuowania lub przerwania produkcji.

Zbudowanie modelu wzorcowej brojlerni jest zadaniem trudnym, wymaga ono długich przygotowań, prób i obserwacji. Przed podjęciem decyzji o inwestowaniu w brojlernie należy mieć rozeznanie o dotychczasowej formie działalności brojlerni, a więc czy była prowadzona właściwie i jakie dawała wyniki ekonomiczne. Na bazie uzyskanych informacji można przystąpić do prac związanych z oceną ekonomiczną organizacji fermy kurcząt rzeźnych. Prace związane z organizacją brojlerni zdaniem autorki należy podzielić na pięć etapów:

- 1) precyzyjne sformułowanie celu (rodzaj i wielkość tuczu),
- 2) zbadanie środków i warunków niezbędnych do osiągnięcia celu,
- 3) opracowanie planu działania w zakresie: lokalizacji, pomieszczeń dla produkcji, zapewnienia bazy paszowej na dany okres tuczu, bezpośredniej obsługi, zaopatrzenia w pisklęta itp.,
- 4) wykonanie omawianego planu,
- 5) kontrola wyników.

Kontrolę należy prowadzić systematycznie w toku całego okresu tuczu, aby w odpowiednim czasie móc poprawić ewentualne nieprawidłowości. Pomyślne wyniki prac organizacyjnych zależą w dużym stopniu od jednakowo starannego wykonania zadań każdego etapu. Należy przy tym podkreślić, że organizację trzeba ciągle sprawdzać i korygować. Wymaga ona zmian i doskonalenia w miarę postępu i techniki.

Ferma brojlerów jest jednostką produkcyjną o dość skomplikowanym działaniu, w której poszczególne elementy oddziałują na siebie w istotny sposób. Dlatego elementów tych nie można rozwiązywać w oderwaniu, lecz z uwzględnieniem ich ścisłej wzajemnej zależności. W aktualnie istniejących warunkach społeczno-gospodarczych województwa szczecińskiego inne podejście do produkcji brojlerów będzie miało Państwowe Gospodarstwo Rolne, inne Spółdzielnia Produkcyjna, czy Spółdzielnia Kółek Rolniczych, a jeszcze inne producent indywidualny. Różnią się one działaniem dyspozycyjnym, czynnikami organizacyjnymi oraz występującymi czynnikami materialnymi i moralnymi. Te czynniki kształtują określony typ warunków technologicznych, wywierających

wpływ na wybór środków, sił i metod prowadzenia racjonalnie ustawionej produkcji. Znajomość czynników oddziałujących bezpośrednio na organizację fermy pozwala na podejmowanie odpowiednich decyzji, a także zapewnia warunki dla ich realizacji. Po uwzględnieniu podstawowych czynników organizacyjnych zaprojektowano teoretyczny model brojlerni, przyjmując następujące parametry: na 1 m² brojlerni 18 sztuk piskląt; ciężar 1 brojlera 1,4 kg, liczba rotacji w roku — 6,5. W swoich badaniach autorka przyjęła okres tuczu 49 dni, plus 9 dni na dezynfekcję pomieszczeń między rotacją tuczu. Dziewięciodniowy okres na dezynfekcję pomieszczeń wynika z faktu wprowadzenia mechanizacji prac do usuwania nawozu, odkażania pomieszczeń i zakładania nowej ściółki.

Jednocześnie zaprojektowano docelową strukturę organizacyjną ferm kurcząt rzeźnych dla woj. szczecińskiego. W projekcie uwzględniono dwa warianty i cztery alternatywy w rozbiciu na sektor uspołeczniony i indywidualny, podając: roczną produkcję żywca w mln sztuk, rotację stada i liczbę ferm. Literatura, jak również praktyka wskazuje na przyspieszenie tempa organizacji wielkotowarowych ferm drobiu o szczególnie dużej koncentracji pogłowia i wysokim stopniu zmechanizowania procesów produkcyjnych. Według J. Szklarzewicza (1977) liczba drobiu na fermach kierunku mięsnego przekracza niejednokrotnie 15 mln sztuk.

INTEGRACJA I KOOPERACJA W PRODUKCJI I OBRODZIE

Tucz młodych kurcząt rzeźnych jest gałęzią produkcji zwierzęcej o wysokim stopniu integracji. W województwie szczecińskim głównym integratorem tej dziedziny produkcji są Szczecińskie Zakłady Drobiarskie. System organizacyjny cytowanych zakładów stał się podstawową metodą sterowania i koordynowania procesami produkcyjnymi poszczególnych węzłów decyzyjnych w drobiarstwie. Dlatego też integracja gospodarcza ma zapewnić województwu warunki do szybkiego rozwoju produkcji brojlerów oraz nie dopuścić do ryzyka strat i nadmiernego wzrostu kosztów społecznych, występujących z braku zintegrowanego rozwoju tej gospodarki. Istotą pojęcia integracji gospodarczej są trwałe powiązania pomiędzy ogniwami gospodarczymi, umożliwiające racjonalne scalanie procesów wytwórczych i handlowych gospodarki drobiowej z całokształtem gospodarki żywnościowej z punktu widzenia interesu społecznego.

W modelu integracji autorka wyodrębniła dziewięć podstawowych ogniw gospodarczych, dla których w trakcie prowadzonych badań przyjęła następujące kryteria: liczbę trwania fazy produkcyjnej w dniach; liczbę występujących jednostek; zdolność produkcyjną dla jednostki w skali roku; funkcje jednostki; odległość pomiędzy jednostkami; środki lo-

komocji oraz formę powiązań integracyjnych. Ponadto opracowała prognozę ogniw integracyjnych w dziedzinie produkcji brojlerów na okres 1980-1990.

Omawiany model integracji, aby mógł być realizowany w sposób planowy, winien mieć odpowiednio zorganizowaną swoją działalność. Organizacja przebiegu poszczególnych faz integracji uzależniona jest od stopnia splotu różnych czynników wewnątrz zakładów, a także od czynników spoza zakładów. W ramach poszczególnych jednostek gospodarczych sterowanie działalnością wymaga podejmowania decyzji. Decyzje podejmowane są przez różne węzły i na różnych szczeblach zarządzania. Dotyczą one działalności w zakresie integracji produkcji i obrotu.

Zarządzanie produkcją brojlerów i ich obrotem realizowane jest na podstawie umów kontraktacyjnych. W związku z tym wynika nadrzędność integratora w zakresie działalności produkcyjnej w stosunku do działalności jego funkcji zarządzania. Celem usprawnienia systemu zarządzania jest osiągnięcie optymalnego, w danych warunkach i w danym czasie, stopnia zintegrowania realizacji zadań poszczególnych ogniw. Stan istniejący ogniw integracji w dziedzinie produkcji brojlerów potwierdza, że istnieje dość wysoka współzależność pomiędzy poszczególnymi ogniwami. Realizacja kolejnej fazy ogniwa jest całkowicie uzależniona od wykonania fazy poprzedzającej inne ogniwo i odwrotnie. Następuje sprzężenie zwrotne pomiędzy fazami ogniw w sferze produkcji i konsumpcji kurcząt.

Istotny wpływ na proces produkcji brojlerów mają takie ogniwa, jak: Wytwórnia Pasz, Wytwórnia Środków Farmaceutycznych, Wytwórnia Sprzętu Drobiarskiego, Bank Rolny i Spółdzielczy, dostawca światła i opału. Szczególnie ważna jest kooperacja pomiędzy handlem i przemysłem. Sprzedaż drobiu powinna pokrywać się z zapotrzebowaniem, zarówno w zakresie jakości asortymentu, ilości jak i dystrybucji w czasie. Omawiane zadania są realnie możliwe do urzeczywistnienia o ile nastąpi pełna integracja wszystkich sił i środków instytucji i przedsiębiorstw powołanych do realizacji tych zadań.

Idąc za Z. Dowgiałło (1974) należy uważać, że podstawowym kryterium, wyznaczającym optymalne formy powiązań organizacyjnych, winien być stopień realizacji zadań wytyczonych przed gospodarką żywnościową oraz minimalizacja społecznych kosztów realizacji produkcji towarowej. Szczególnie należy zwrócić uwagę na ściślejsze powiązania integracyjne pomiędzy przemysłem i handlem.

BARIERY ORGANIZACYJNE

Rosnące potrzeby szczecińskiego rynku na artykuły drobiarskie stawiają przed organizatorami produkcji coraz większe zadania i wyzna-

czają nowe metody i techniki postępowania. Dotyczą one zarówno struktury organizacyjnej jak też procesów technologicznych. Koncentracja dużych stad kurcząt na niewielkich przestrzeniach wymaga stosowania nowoczesnej technologii i organizacji. Według badań autorki, aby móc sprostać tym zadaniom należy poznać główne bariery organizacyjne. W literaturze przedmiotu i praktyce przyjmuje się, że o wynikach w produkcji brojlerów głównie decydują: pasza, pisklęta, pomieszczenia i obsługa, a według autorki i zoohigiena.

Produkcja brojlerów powinna być oparta na materiale hodowlanym wysokiej jakości pod względem genetycznym. Oprócz wpływów genetycznych w dużym stopniu oddziałują czynniki środowiskowe, jak: wpływ zużycia pasz na jednostkę produkcji; jakość specjalistycznych mieszanek paszowych; wymieszanie w nich poszczególnych komponentów; sposób żywienia; odpowiedni sprzęt do żywienia i same pomieszczenia. Istotną rolę w żywieniu brojlerów w ich prawidłowym rozwoju odgrywają dodatki paszowe w formie soli mineralnych i witamin. Niedobór ich może prowadzić do zahamowania wzrostu i słabych przyrostów oraz ujemnie odbić się na konsystencji mięsa i negatywnie wpłynąć na ekonomikę tuczu.

Jeśli chodzi o upadki, to szczególnie niepokojące są one w końcowym okresie tuczu, gdyż poważnie rzutują na ekonomikę. Przestrzeganie bariery san.-wet. oraz zapewnienie optymalnych warunków środowiskowych eliminuje upadki do minimum.

Z ekonomiką tuczu wiąże się okres jego trwania. Im wyższy ciężar osiągnięty zostanie na jednostkę produkcji w krótszym okresie czasu, tym wyższa będzie opłacalność produkcji. W naszych warunkach okres tuczu wynosi 55 dni, podczas gdy za granicą wynosi 49. Ściśle z okresem tuczu łączy się jego rotacja. Nie jest obojętne dla producenta, czy odstawi się do uboju w ciągu roku cztery czy sześć rzutów kurcząt i jaki osiągnie wynik ekonomiczny.

Opłacalność produkcji w poważnym stopniu limituje inwestycje. Nowe obiekty przystosowane do tego kierunku produkcji wymagają zaangażowania środków finansowych i środków produkcji, które nie zawsze nadążają w porę. Nakłady na amortyzację budynków i urządzeń kształtują się w wysokości 1-3% ogólnych kosztów produkcji brojlerów, a więc wpływ pomieszczeń na wyniki ekonomiczne jest bardzo istotny, bowiem cały cykl produkcyjny odbywa się w pomieszczeniach zamkniętych i nie zawsze zadowalających.

Wpływ wydajności pracy obsługi na rentowność produkcji zależy od stopnia wprowadzenia mechanizacji związanej z zadawaniem karmy i pojeniem.

Kolejnym czynnikiem oddziałującym na rentowność produkcji jest

jej koncentracja. Znane są zasady ekonomiczne, że im stado jest większe, tym bardziej jest opłacalne i tym niższy jest koszt jednostkowy.

Omawiane czynniki można podzielić na zależne i niezależne od producenta. Do niezależnych zalicza się genetycznie uwarunkowaną jakość materiału przeznaczonego do tuczu, cenę surowca i innych środków produkcji oraz jakość specjalistycznych mieszanek paszowych i ich postać. Ważne są w rentowności produkcji czynniki zależne od producenta i tym winien on zająć się w pierwszej kolejności. Chodzi tu o zniwelowanie barier organizacyjnych: terminowość dostaw i odbiór materiału rzeźnego; usprawnienie szkolenia pracowników szczebla kierowniczego i bezpośredniej obsługi.

Podane wyżej problemy są podstawowym warunkiem realizacji zadań stojących przed drobiarstwem województwa szczecińskiego. Do najważniejszych jednak przedsięwzięć w tym zakresie należy zaliczyć postęp organizacyjno-techniczny, obejmujący zagadnienia ilości i jakości paszy, inwestycje, mechanizację procesów produkcyjnych i obsługę ferm.

ZAKOŃCZENIE

Przytoczone tu zagadnienia współczesnej organizacji brojlerni kurzych nie są zupełne i wyczerpujące. Wydaje się jednak, że problematyka ta przynajmniej w części może przyczynić się do postępu w rozwoju organizacji produkcji kurcząt rzeźnych poprzez zasygnalizowanie najważniejszych jej problemów.

Я. Орыльска

ВЫБРАННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОДУКЦИИ КУРИНЫХ БРОЙЛЕРОВ В ВОЕВОДСТВЕ ЩЕЦИН

Резюме

В статье рассматриваются результаты исследований по организации продукции куриных бройлеров в воеводстве Щецин.

Разработан проект системы промышленного цикла продукции бройлеров, примерный сервис по информации и решениям в данной группе проблем, а также теоретическая модель фермы бройлеров.

Сверх того затрагивается проблема интеграции и кооперации в продукции и обороте птицы и обсуждаются организационные барьеры в продукции и обороте этого вида птицы.

По мнению автора рассматриваемая проблематика может способствовать прогрессу в развитии организации продукции откормочных цыплят и приносить измеримые экономические эффекты.

J. Orylska

CHOSEN PROBLEMS OF HEN BROILER
PRODUCTION ORGANIZATION IN THE DISTRICT OF SZCZECIN

S u m m a r y

Results of the investigations on the hen broiler production organization in the district of Szczecin are presented in the paper.

A project of the system of industrial broiler production cycle, exemplary information and decision service in this group of problems and theoretical model of a broiler farm have been worked out.

Moreover, the problem of integration and cooperation in the production and turnover of this poultry kind are discussed.

The problematics in question can contribute in the author's opinion to the progress in the production organization of fattened chicks and bring measurable economic effects.